

Jo pie, tu PIES.

Rosa Sanchis

A l'octubre del 2010, ens vam assabentar per la premsa que la Conselleria de Sanitat del Govern Valencià havia paralytat el Programa d'Intervenció en Educació Sexual (PIES), formació que impartia personal qualificat dels centres de salut en els instituts de Secundària. Una circular havia arribat uns mesos abans als/les caps d'infermeria anunciant-los la paralytació temporal d'aquest programa i d'altres que també s'estaven duent a terme, per tal de revisar-ne els continguts i modificar-los a partir de l'experiència del curs anterior.

L'anunci va despertar totes les alarmes perquè coincidia amb una forta campanya de pressió duta a terme per grups conservadors i amb l'anunci també, per part de l'arquebisbe de València, del disseny d'uns cursos "alternatius" als oficials, que elaboraria el Instituto valenciano de fertilidad, sexualidad y relaciones familiares (IVAF), iniciativa que va rebre la lloança del conseller d'Educació Font de Mora.

El programa PIES s'emmarcava dins dels Plans I i II de Salut de la Comunitat Valenciana, que tenien com a objectiu fomentar entre la població en general i prioritàriament amb adolescents i joves, l'adquisició de pràctiques sexuals segures, i potenciar i desenvolupar activitats estructurades i coordinades de promoció de la salut sexual en l'àmbit educatiu. El personal sanitari començà a formar-se i, durant els cursos 2008-2009 i 2009-2010, l'alumnat de tercer d'ESO dels centres educatius que acceptaven el programa (prèvia autorització de la família), rebien una formació de sis hores, repartides en tres sessions.

Tot i que l'objectiu fonamental d'aquesta educació era la prevenció d'embarassos i de malalties de transmissió sexual, i malgrat les inèrcies biologicistes del personal sanitari i del programa mateix, a poc a poc s'estava configurant un model d'educació sexual que anava més enllà de la prevenció dels perills del coit heterosexual i s'incorporaven aspectes imprescindibles com la identitat sexual, l'autoestima, el coneixement corporal, la diversitat sexual, els rols de gènere com a condicionants de salut, etc.

El programa, tot i les seues deficiències, tenia alguns avantatges gens menyspreables. Suposava una intervenció multidisciplinar on s'aplegaven recursos humans diversos: professionals d'infermeria, tècnics/es de salut, professionals de les unitats de salut sexual i reproductiva, gabinets psicopedagògics dels centres educatius, professorat/tutor dels centres educatius, etc. En segon lloc, es donava a conèixer i es feia més accessible al jovent el Centre de salut sexual i reproductiva de la zona i el personal que l'atendria, en cas de necessitar-ho.

En tercer lloc, el personal sanitari, que s'havia format a nivell teòric, coneixia de primera mà l'adolescent, en el seu context escolar, sotmés a la pressió dels iguals, mantenint les performances de gènere..., dit en paraules col·loquials: en la seua salsa.

Tot aquest enorme esforç de formació, de treball i diners invertits, sembla que han anat a parar al fem perquè la Conselleria ha decidit, finalment, que seran els/les psicopedagogs/gues dels instituts els/les que impartesquen l'educació sexual (això si volen!). Amb aquest objectiu, s'estan oferint des dels Cefires cursos de formació de 30 hores, en teoria donats per professionals de la sexologia (en la pràctica algun pardalet m'ha dit que no ho són tots/es). La formació consta de sis mòduls: "Desenvolupament històric de la salut sexual", "El fet sexual humà" (1 i 2), "Adolescència", "Educació per a la salut sexual", i un Mòdul pràctic.

Per l'enunciat dels continguts del programa, sembla que en els mòduls 2 i 3 es treballa la diversitat i els rols de gènere, però no he pogut aconseguir que ningú em contara ni em passara el material. Els objectius del curs no estan formulats d'una manera massa il·lusionant: "Reconèixer i situar la sexualitat des d'una visió integradora dels diferents aspectes que engloba", "Reconèixer i facilitar el maneig de la prevenció primària en embarassos i d'infeccions de transmissió sexual", "Reconèixer i situar els comportaments sexuals propis dins dels aspectes controlats per la pròpia voluntat", "Reconèixer i situar la diversitat de les opcions sexuals com un principi de respecte i convivència", "Reconèixer i situar la igualtat de dones i barons" i "Potenciar la reflexió crítica sobre les desigualtats per raó de sexe en qualsevol àmbit de la vida"

Què significa que el departament d'Orientació s'encarregue de l'educació sexual? Doncs el que temíem: que en els centres privats i concertats podran donar l'educació sexual que vulguen, cosa que, d'altra banda, ja feien, perquè el programa PIES no ha sigut mai obligatori i sempre hi ha hagut la possibilitat per a les famílies d'objectar. Ja sabem que l'educació moralitzadora sempre ha existit, però ara se situa al mateix nivell que l'educació donada per professionals i basada en la defensa dels drets humans, entre els quals hi ha els drets sexuals, i no en creences religioses o morals. A més a més, ja ningú de fora anirà a donar una formació que els sectors més conservadors no volen rebre.

Per la seua banda, el programa de formació en educació sexual que ha elaborat l'IVAF, juntament amb el Instituto Pontificio Juan Pablo II para estudios sobre matrimonio y familia, es diu SABE (Sexualidad adolescente básica para educadores) i es pot consultar a la pàgina de l'IVAF.

Aquest fragment en dóna una idea de la concepció de la sexualitat que prediquen: "El sexo es normativo: como el lenguaje, el tráfico, la guerra, la moda, los horarios, las fiestas, el mercado, el deporte, etc. Una o uno no puede hacer con su sexo lo que quiera si quiere al

mismo tiempo relacionarse con y a través de él. Es en este sentido en el que, una conducta sexual irresponsable se salta las reglas de modo análogo a como se salta las reglas la que se salta un semáforo en rojo o el que construye las frases al revés.”

Per a l'IVAF, les consideracions que han de primar en l'elaboració d'un programa d'educació sexual són “la ciència, la prudència i la continència”. Com que “naixem i ens preparem per a la paternitat biològica i/o espiritual i per amor a Déu i als nostres pares, hem de capacitar-nos per a cuidar i estimar els altres”. Per això, “la sexualitat està íntimament unida a l'amor, a la procreació i al sentit de la vida.”

A punt de tancar aquest article, l'arquebisbat ha presentat els materials *Educar la sexualidad para el amor* perquè els col·legis que ho desitgen, siguin privats, concertats o públics, puguen fer educació sexual moralitzadora. Segons el diari Levante, es tracta d'una guia formativa adreçada a criatures i joves de 5 a 14 anys que qualifica de vici la masturbació i de disfunció, l'homosexualitat. La Conselleria d'Educació no ha fet cap valoració perquè considera que els consells escolars tenen autonomia per a aprovar les activitats extraescolars que consideren.

On queda, doncs, l'educació sexual?

En mans d'institucions conservadores, per una banda, i en mans d'uns departaments d'Orientació, sobrepassats de feina, que majoritàriament han decidit no rebre la formació dels Cefires.

Què aconseguix la Conselleria?

Donar cobertura a models educatius contraris als drets humans i fer veure que fa educació sexual, perquè els embarassos i les infeccions canten massa, sense fer en realitat res per a evitar les conseqüències no desitjables de les relacions sexuals.

I mentrestant, el que hauria de ser el principal objectiu de l'educació sexual, que és propiciar la cerca i l'acceptació de la pròpia biografia sexual i amorosa, diversa en desitjos, en orientacions (homosexualitat, bisexualitat...), en identitats (dones, hòmens, intersexuals, transsexuals, intergènere...), etc. i desenvolupar els recursos personals per a viure-la feliçment, sembla que es posposa per a un altre mil·lenni.

Jo crec que no ens ho mereixem.